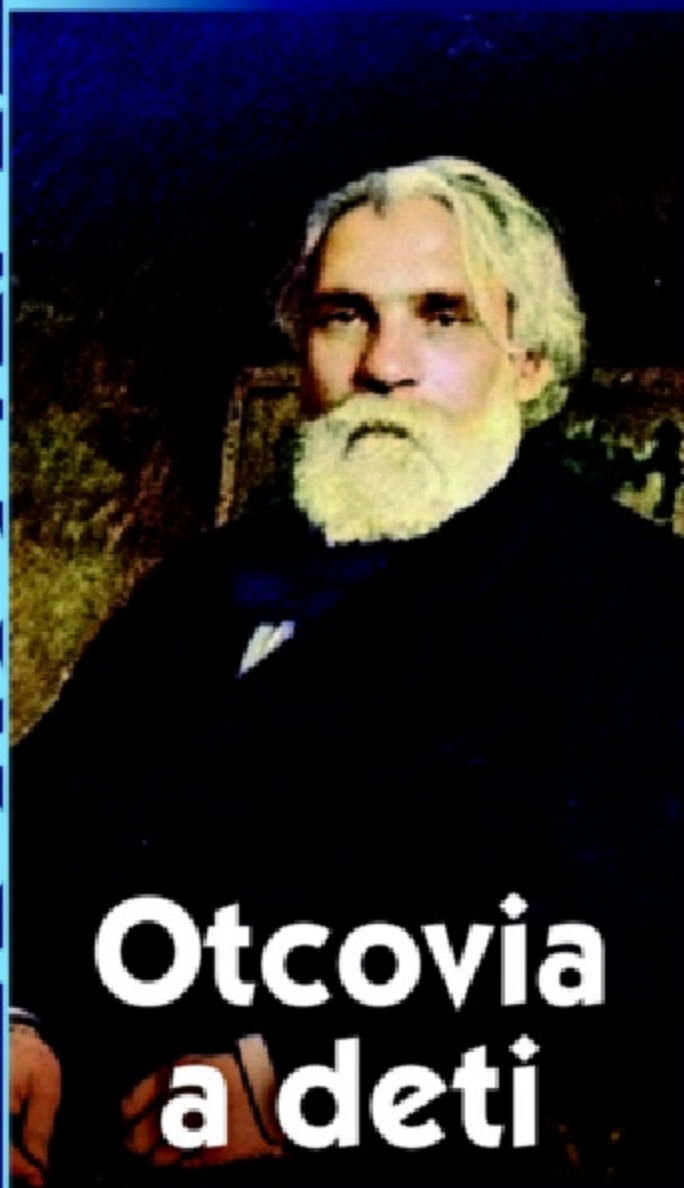

Ivan Sergejevič

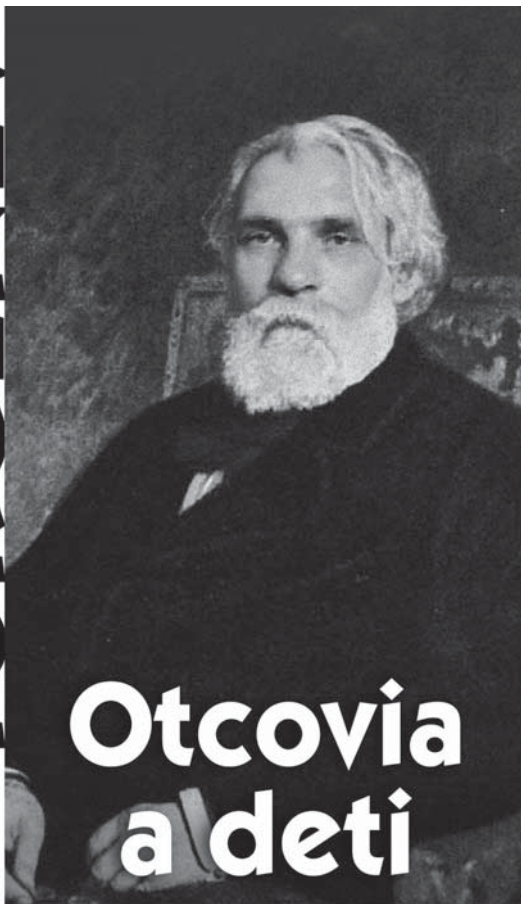
TURGENEV

EUROPA

Ivan Sergejevič

TURGENEV

**Otcovia
a deti**

edícia
PREMENA
zväzok 15

EUROPA

Иван Сергеевич Тургенев: Отцы и дети

Ivan Sergejevič Turgenev: Otcovia a deti

Preklad © Ján Ferenčík, dedičia 2009

Cover design © Martin Vrabec 2009

Layout © Bee and Honey (www.beeandhoney.sk) 2009

Ako pätnásty zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2009

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-50-3

Н. В. Турченив

- Tak čo, Peter, ešte nič? - spýtal sa dvadsiateho mája roku 1859 voľačo vyše štyridsaťročný statkár v zaprášenom zvrchníku a kockovaných pantalónoch, vyjdúc prostovlasý na nízke kryté schodíky prícestného hostinca na -skej hradskej, svojho sluhu, bucl'atého parobka s belavým páperím na brade a s malými ne-výraznými očkami.

Všetko na sluhovi, od tyrkysovej náušnice v uchu a napomádovaných, všetkými farbami hrajúcich vlasov až po úctivé pohyby, prezrádzalo človeka najnovšej, zdokonalenej generácie; teraz pozrel blahosklonne na cestu a odpovedal: - Nie, prosím, ešte nič nevidieť.

- Nevidieť? - spýtal sa statkár ešte raz.

- Nevidieť, - zopakoval sluha.

Statkár vzdychol a sadol si na lavičku. Zoznámime s ním čitateľa, kým si sedí s nohami skrčenými pod seba a zamyslene sa obzerá po okolí.

Volá sa Nikolaj Petrovič Kirsanov. Na pätnásť vierst od hostinca má pekný majetok s dvesto dušami, alebo - ako vravieva odvtedy, čo sa oddelil od sedliakov a zriadil si „farmu“ - s dvoma tisícmi jutár zeme. Jeho otec, udatný generál z roku 1812, nevzdelaný, drsný, ale vonkoncom nie zlý ruský človek, celý život poctivo pracoval, velil najprv brigáde, potom divízii a žil vždy na vidieku, kde vďaka svojej hodnosti hral dost' významnú úlohu. Nikolaj Petrovič, podobne ako jeho starší brat Pavel, o ktorom bude reč neskôr, narodil sa v južnom Rusku a do štrnástich rokov ho vychovávali doma, kde bol obklopený lacnými vychovávateľmi, samopašnými, ale podlízavými pobočníkmi a inými plukovnými a štábnymi osobami. Jeho matka pochádzala z koľazinovskej famílie, za dievčaťa ju volali Agathe, a keď sa stala pani generálovou, Agafoklejou Kuzminišnou Kirsanovovou. Patrila medzi „panie veliteľky“, nosila hrdé čepce a šuchotavé hodvábne šaty, v kostole prvá šla bozkať kríž, rozprávaIa hlasno a mnoho, ráno si dávala od detí bozkávať ruku a pred spaním ich prežehnávala - slovom žila si šťastne a spokojne. Nikolaj Petrovič, ako generálov syn - hoci nevynikal chrabrosťou, ba dostal aj prezývku

strachopud - predsa sa mal stať vojakom ako jeho brat Pavel; ale zlomil si nohu práve v deň, keď prišlo oznámenie o jeho zaradení, preležal dva mesiace v posteli a zostal na celý život „mrzáčikom“. Otec nad ním urobil kríž a nechal ho v občianskom živote. Len čo mu minulo osemnásť rokov, odviezol ho do Petrohradu a dal ho zapísať na univerzitu. Treba poznamenať, že jeho brat sa v tom čase stal dôstojníkom gardového pluku. Mládenci sa ubytovali spolu v jednom byte, kde na nich zďaleka dozeral druhostupňový ujec, vysoký úradník Il'ja Koľazin. Ich otec sa vrátil k svojej divízii a k svojej žene a len kedy-tedy posielal synom veľké hárký sivého papiera, popísané rúznym rukopisom. Na konci listu sa skveli starostlivo „vycifrované“ slová: „Peter Kirsanof, generálmajor.“ Roku 1835 sa Nikolaj Petrovič stal kandidátom a v tom istom roku dali generála Kirsanova do výslužby pre nevydarenú prehladku, a tak sa presťahoval i so ženou do Petrohradu. Tu si najal dom pri Tauridskom parku a zapísal sa do Anglického klubu, ale vtom nečakane umrel na porážku. Agafokleja Kuzminišna sa pobrala čoskoro za ním - nevedela si nijako zvyknúť na jednotvárný život v hlavnom meste - život penzistky ju na smrť umoril. Medzitým sa Nikolaj Petrovič ešte za života rodičov a na ich nemalé rozhorčenie zaľúbil do dcéry svojho bývalého domáceho, úradníka Prepolovenského; bola to milá, a ako sa vraví, inteligentná dievčina: v časopisoch v rubrike *Veda* čítala vážne články. Oženil sa s ňou, len čo sa mu skončil smútok, opustil Ministerstvo korunných majetkov, kde sa dostal s otcovou protekciou, a voľkal si so svojou Mašou najprv vo vilke neďaleko Lesného inštitútu, potom v meste, v malom peknom bytíku: s čistým schodiskom a trošku studeným salónom a napokon na dedine, kde sa osadil natrvalo a kde sa mu zakrátko narodil syn Arkadij. Manželia si žili veľmi pekne a ticho: boli takmer stále spolu, čítali si, hrávali štvorročne na klavíri, spievali duetá; ona pestovala kvety a venovala sa hydine, on kedy-tedy chodieval na poľovačku a zapodieval sa hospodárstvom a Arkadij len rástol a rástol tiež tak pekne a ticho. Desať rokov ubehlo ako sen. V štyridsiatom siedmom Kirsanovovi umrela žena. Ledva prežil tento úder, za niekoľko týždňov úplne ošedivel; vychystal sa do cudziny, aby sa aspoň trochu rozptýlil... ale tu prišiel rok štyridsiaty ôsmy. Voľky-nevoľky sa vrátil na dedinu a po dosť dlhej

nečinnosti sa pustil do hospodárskych reforiem. V päťdesiatom piatom odprevadil syna na univerzitu; prežil s ním tri zimy v Petrohrade, takmer nikde nechodieval a usiloval sa nadviazať známosti s mladými Arkadijovými priateľmi. Poslednú zimu nemohol prísť - a teraz ho vidíme v máji 1859, už celkom šedivého, objemnejšieho a trochu zhrbeného, ako čaká na syna, ktorý práve získal, ako kedysi on sám, titul kandidáta.

Sluha zo slušnosti, alebo hádam aj preto, že nechcel byť pánovi na očiach, sadol si pred vráta a zapálil si fajku. Nikolaj Petrovič sklonil hlavu a zahľadel sa na chatrné schodíky: veľké jarabé kurča dôstojne cupkalo po nich, hlasno klopajúc mocnými žltými nôžkami; ufúľaná mačka, s predstieranou nevšímavosťou pritúlená o zábradlie, nepriateľsky naňho zaškútila. Slnko pražilo; z tmavého pitvora prícestného hostinca zaváňal teplý ražný chlieb. Náš Nikolaj Petrovič sa zamyslel. „Syn... kandidát... Arkaša...“ neprestajne mu chodilo po rozume; usiloval sa rozmýšľať o niečom inom, ale tie isté myšlienky sa mu vracali znova a znova. Prišla mu na um nebohá žena... - nedočkala sa! - zašepkal clivo... Tučný sivý holub zlietol na cestu a náhlivo začal piť z kalúžky pri studni. Nikolaj Petrovič sa naňho zahľadel, keď vtom začul zvuk približujúcich sa kolies...

- Už vari idú, prosím, - ohlásil sluha, ktorý sa vynoril spoza dverí.

Nikolaj Petrovič vyskočil a uprel zrak na cestu. Zjavil sa tarantas ťahaný trojkou poštových koní a v ňom sa mihol obramok študentskej čiapky a známe črty drahej tváre...

- Arkašal Arkaša! - zvolal Kirsanov, rozbehol sa a zamával rukami... O chvíľu už pritisol pery na hladké, zaprášené a ohořené líca mladého kandidáta.

2

- Dajže sa mi oprášiť, otecko, - veselo odpovedal Arkadij na otcovo láskanie zvučným mládeneckým hlasom, trochu zachrípnutým z cesty, - lebo ťa celého zašpiním.

- To nič, to nič, - opakoval Nikolaj Petrovič a dojato sa usmievajúc, zo dva razy potľapkal syna po golieri plášťa a seba po zvrchníku. - Nože sa mi ukáž, - doložil, odstúpil od syna a hneď nato sa pustil náhlivým krokom k prícestnému hostincu so slovami: - Sem sa, sem, chytró dajte kone.

Nikolaj Petrovič vyzeral omnoho vzrušenejší ako jeho syn; akoby bol trochu v pomykove alebo akoby sa ostýchal. Arkadij ho zastavil.

- Otecko, - povedal, - dovoľ, aby som ti predstavil svojho dobrého priateľa Bazarova, o ktorom som ti často písal. Bol taký láskavý a prijal naše pozvanie.

Nikolaj Petrovič sa rýchlo obrátil, pristúpil k vysokému človeku v dlhom cestovnom plášti s rojtičkami, čo práve vystúpil z tarantasu, a mocne mu stisol obnaženú červenú ruku, ktorú mu prichodzí hneď nepodal.

- Veľmi ma teší, - povedal, - a ďakujem, že ste neohrdli naším pozvaním; dúfam... prepáčte mi, ale neviem, aké je vaše ctené krstné a otcovské meno.

- Jevgenij Vasilievič, - odpovedal Bazarov lenivým, ale mužným hlasom, a keď odhrnul golier plášťa, Nikolaj Petrovič mu videl celú tvár. Bola dlhá a chudá, so širokým čelom a splošteným, dolu zašpicateným nosom, s veľkými zelenkavými očami a visiacimi bokombradami pieskovej farby, oživoval ju pokojný úsmev a vyžarovalo z nej sebavedomie a um.

- Dúfam, milý Jevgenij Vasilievič, že sa u nás nebudete nudiť, - pokračoval Nikolaj Petrovič.

Bazarovove tenké pery sa trošička pohli, ale nepovedal nič, iba akomak nadvihol čiapku. Pobelavé, husté a dlhé vlasy s tmavým odtieňom mu nezakrývali veľké vypukliny na širokej lebke.

- Tak čo, Arkadij, - oslovil znova Nikolaj Petrovič syna, - majú hneď zapriať, či ako? Alebo si chcete oddýchnuť?

- Doma si oddýchneme, otecko; len rozkáž zapriať.

- Hneď, hneď to bude, - súhlasil otec. - Hej, Peter, počuješ? Obracaj sa živšie, braček!

Peter ako moderný sluha nebozkal mladému pánovi ruku, len sa mu zd'aleka uklonil a opäť zmizol za dverami.

- Ja som tu na bričke, ale i do tvojho tarantasu by tu bola trojka, - ustarostene vravel Nikolaj Petrovič, kým Arkadij pil vodu z plechového hrnčeka, čo mu doniesla hostinská, a Bazarov si zapálil fajku a podišiel ku kočišovi, čo vypriahal kone, - lenže brička je dvojmiestna a neviem, ako tvoj priateľ...

- Povezie sa v tarantase, - prerušil ho ticho Arkadij. - Len s ním, prosím ťa, nerob nijaké okolky. Je to skvelý chlapec, jednoduchý, sám sa presvedčíš.

Kočiš Nikolaja Petroviča vyviedol kone.

- No tak, bradáč, zvrťaj sa! - oslovil Bazarov kočiša.

- Počuješ, Miťucha, - pridala sa druhý kočiš, čo tu stál s rukami zasunutými do zadného rázporka kožucha, - počul si, čo ti povedal urodzený pán ? Veru si naozaj bradáč.

Miťucha len hodil hlavou a dal sa sťahovať postroj zo spoteného stredného koňa.

- Živšie, chlapi, živšie, pomáhajte si, - zvolal Nikolaj Petrovič, - dostanete na vodku!

O niekoľko minút boli kone zapriahnuté; otec so synom nasadli do bričky; Peter vysadol na kozlík, Bazarov naskočil do tarantasu, oprel si hlavu o kožený vankúšik a - oba koče sa rozbehli.

3

- Nuž tak, konečne si kandidátom a prišiel si domov, - vravel Nikolaj Petrovič a dotýkal sa raz Arkadijovho pleca, raz kolena. - Veď je už načase!

- A čo strýc? Je zdravý? - opýtal sa Arkadij, a hoci ho napĺňala úprimná, skoro detská radosť, chcel vzrušený rozhovor chytrou previesť na všedný.

- Zdravý. Aj ti chcel ísť so mnou oproti, ale potom si to, neviem prečo, rozmyslel.

- A dlho si ma čakal? - spýtal sa Arkadij.

- Veru zo päť hodín.

- Dobrý otecko!

Arkadij sa živo obrátil a bozkal otca hlasno na líce. Nikolaj Petrovič sa tichučko zasmial.

- Uvidíš, akého výborného koňa som ti pripravil! - povedal.
- A tvoja izba je vytapetovaná.
- A pre Bazarova máš izbu?
- Nájde sa i preňho.
- Otecko, prosím ťa, buď k nemu milý. Ani vypovedať neviem, ako vysoko si cením jeho priateľstvo.
- Už dlho sa s ním poznáš?
- Nie dlho.
- Lebo minulej zimy som ho nevidel. Čo študuje?
- Ako hlavný predmet má prírodné vedy. Ale on vie všetko.
Na budúci rok chce robiť doktorát.

- Á, tak je na lekárskej fakulte, - poznamenal Nikolaj Petrovič a zmĺkol. - Peter, - dodal a vystrel ruku, - nejdú to naši sedliaci?

Peter pozrel tým smerom, kde ukazoval pán. Niekoľko sedliackych vozov, ťahaných neozubadlenými koňmi, rýchlo uháňalo úzkou poľnou cestou. V každom voze sedel jeden, najviac dvaja sedliaci v rozopätých kožuchoch.

- Áno, prosím, - odpovedal Peter.

- A kde idú, vari do mesta?

- Akiste do mesta. Do krčmy, - doložil opovržlivo a mierne sa naklonil ku kočišovi, akoby sa naňho odvolával. Ale kočiš sa ani nepohol: bol to človek starého razenia, ktorý nesúhlasil s modernými názormi.

- Tohto roku mám so sedliakmi veľké starosti, - vravel Nikolaj Petrovič teraz už zasa synovi. - Neplatia obrok. Čo si s nimi počať?

- A s najatými robotníkmi si spokojný?

- Áno, - precedil pomedzi zuby Nikolaj Petrovič. - Ale huckajú ich, to je chyba; ešte vždy nevidieť opravdivej snahy. Náradie kazia. Ale orali celkom obstojne. To nič, to prejde. A čo sa ty zrazu zaujímaš o hospodárstvo?

- Nemáte tu tône, to je škoda, - poznamenal Arkadij, ale neodpovedal na otázku.

- Na severnej strane nad balkónom som dal postavať striešku, - ozval sa Nikolaj Petrovič, - teraz sa už bude dať obedovať vonku.

- Bude tu celkom ako na letnom byte... napokon, to všetko sú hlúposti! Ale to povetrie! Ako nádherne tu vonia! Veru, zdá sa mi, že nikde na svete tak nevonía ako v tomto kraji! A to nebo...

Arkadij sa zrazu zasekol, hodil letný pohľad dozadu a zmlkol.

- Pravda, - podotkol Nikolaj Petrovič, - ty si sa tu narodil a všetko sa ti tu zdá akési mimoriadne...

- Ale nie, otecko, to je celkom jedno, kde sa človek narodil.

- No predsa...

- Nie, to je celkom jedno.

Nikolaj Petrovič pozrel zboku na syna a brička prebehla hádam pol versty, kým sa znova dali do reči.

- Nevieš, či som ti písal, - ozval sa Nikolaj Petrovič, - tvoja bývalá pestúnka Jegorovna umrela.

- Naozaj? Chudera! A Prokofjič žije?

- Žije a vôbec sa nezmenil. Hundre ako vždy. A vôbec, veľké zmeny v Mariine nenájdeš.

- Správcu máš ešte vždy toho istého?

- Ach, áno, toho som vymenil. Rozhodol som sa nezamestnávať prepustených nevoľníkov, bývalých dvorných sluhov, alebo im aspoň nezverovať také zodpovedné miesta. (Arkadij ukázal očami na Petra.) Il est libre, en effet,¹ - ticho znamenal Nikolaj Petrovič. - Ale on je komorníkom. Teraz mám správcu pôvodom mešťana; vyzerá ako rúči chlapík. Sľúbil som mu dvestopäťdesiat rubľov na rok. Mimochodom, - dodal Nikolaj Petrovič a trel si rukou čelo a obočie, čo bolo uňho vždy znakom vnútorného rozčúlenia, - povedal som ti pred chvíľou, že v Mariine nenájdeš zmeny... Nie je to celkom tak. Pokladám si za povinnosť upozorniť ťa, i keď...

Na okamih sa zháčil, potom pokračoval po francúzsky.

- Prísny moralista by pokladal moju otvorenosť za nemiestnu, ale, po prvé, zatajiť sa to nedá, a po druhé, ty vieš, že som mal vždy svojské zásady, pokiaľ ide o vzťah otca k synovi.

---

¹ Ten je, prirodzene, slobodný (franc.)

Napokon, máš plné právo odsúdiť ma. V mojich rokoch... Slovom tá... tá dievčina, o ktorej si už zaiste počul...

- Fenička? - spýtal sa Arkadij samopašne.

Nikolaj Petrovič sa začervenal.

- Nemenuj ju, prosím ťa, nahlas... Nuž áno... tá... teraz býva u mňa. Ubytoval som ju v dome... boli tam dve malé izbičky. Koniec koncov, všetko sa dá zmeniť.

- Ale prečo, otecko?

- Tvoj priateľ bude u nás na návšteve... je to trápne...

- Kvôli Bazarovovi si, prosím ťa, nerob starosti. On je povznesený nad všetko.

- Napokon aj ty, - pokračoval Nikolaj Petrovič. - Prístavok je nanič, to je chyba.

- Prosím ťa, otecko, - podotkol Arkadij, - vyzerá to, akoby si sa mi ospravedľoval; hádam sa len nehanbíš?

- Pravdaže sa musím hanbiť, - odpovedal Nikolaj Petrovič a bol čoraz červení.

- Dost' už, otecko, dost', prestaň, prosím ťa! - Arkadij sa láskavo usmial. „Prečo sa ospravedľujete!“ pomyslel si v duchu a dušu mu zaplavila vlna zhovievavej nehy k dobrému a mäkkému otcovi, zmiešaná s pocitom akejsi tajnej nadradenosti. - Prestaň, prosím ťa, - zopakoval ešte raz a nevdojak sa kochal vedomím vlastnej inteligencie a slobodomysel'nosti.

Nikolaj Petrovič pozrel naňho spod ruky, ktorou si ešte vždy trel čelo, a čosi ho pichlo v srdci... Ale hneď sa v duchu pokarhal.

- Tu sa už začínajú naše polia, - ozval sa po dlhom mlčaní.

- A tam, vpredu, je, myslím, naša hora? - spýtal sa Arkadij.

- Áno, naša. Lenže som ju predal. Tohto roku ju budú rúbať.

- Prečo si ju predal?

- Potreboval som peniaze; aj tak by táto pôda bola pripadla sedliakom.

- Tým, čo ti neplatia obrok?

- To je už ich vec; a napokon - veď dakedy zaplatia.

- Škoda hory, - podotkol Arkadij a začal si obzerat' okolie.

Kraj, ktorým prechádzali, nedal sa veru nazvať malebným. Ďaleko-široko až po obzor iba polia a polia, tu sa mierne dvíhali, tam zasa klesali; kde-tu sa zjavovali neveľké horičky a preliačiny,

porastené riedkym a nízkym krovím, akoby sa človek díval na starú mapu z čias Kataríny. Boli tu i riečky s podmytými brehmi i maličké rybníčky s biednymi hrádzami i dedinskými nízkymi chalúpkami, pokrytými tmavou, často, do polovice rozváľanou strechou, i spustnuté mlatoviská s prútenými stenami a rozchliapenými dverami vedľa spustnutých humien, i kostoly, niektoré murované, s omietkou kde-tu opadanou, iné drevené, s nachýlenými krížmi a zanedbanými cintorínmi. Arkadijovi čoraz väčšmi stískalo srdce. Všetci sedliaci, ktorých stretávali, boli akoby náročky ošklbaní, na zlých koníkoch; popri ceste stáli rakyty s odratou kôrou a oblámanými konármi ako žobráci v handrách; vychudnuté, kostnaté, sťa ohlodané kravy žiadostivo hryzkali trávu po priekopách. Vyzerali, ani čo by sa boli práve vyslobodili z akýchsi strašných, smrtonosných pazúrov a prostred teplého jarného dňa, vyvolaný žalostným výzorom vyčerpaných zvierat, vynoril sa biely príznak bezútešnej, nekonečnej zimy s fujavicami, mrazmi a snehmi... „Nie,“ pomyslel si Arkadij, „tento kraj veru nie je bohatý, nevyníká ani hojnosťou, ani pracovitosťou; nie, takto to nemôže zostať, reformy sú potrebné ako soľ... ale ako ich uskutočniť, kde začať?...”

Tak uvažoval Arkadij... a kým on uvažoval, jar sa prejavovala v plnej sile. Všetko navôkol sa zlatisto zelenalo, všetko sa široko a mäkko vlnilo a ligotalo v tichom dychu teplého vánku, všetko - stromy, kríky i rastliny; všade sa perlila nekonečná švitorivá škovránčia pieseň; cíbiky chvíľami škriekali, krúžiac nad nízkymi lúkami, chvíľami mlčky pobiehal po kopencoch; v nežnej zeleni ešte nízkych jarín sa malebne černeli prechádzajúce sa havrany, zavše sa strácali v mierne obelievajúcej raži a z jej belavých vlín sa len kedy-tedy vynárali ich hlávky. Arkadij sa díval, díval a jeho dumy pomaly ustupovali, mizli... Zhodil za seba plášť a pozrel na otca tak veselo, tak detsky, že ho otec znova objal.

- Už nie sme ďaleko, - poznamenal Nikolaj Petrovič, - len čo vystúpime na henten vrštek, uvidíme náš dom. Budeme si krásne žiť, Arkaša; ty mi budeš pomáhať v hospodárstve, pravda, kým sa ti to nezunuje. Musíme sa teraz navzájom zblížiť, dobre sa poznať, však?

- Prirodzene, - ozval sa Arkadij, - aký nádherný deň je dnes!
- To preto, lebo si ty prišiel, duša moja. Veru, jar je na svojom vrchole. Ale ja súhlasím s Puškinom - pamätáš sa, v Eugenovi Oneginovi:

*Jak smutne na mňa účinkuješ
ó, jar, ó, jar, ty lásky čas!
Jak únavné...*

- Arkadij! - ozval sa z tarantasu Bazarovov hlas. - Pošli mi zápalku, nemám si čím do fajky zapáliť.

Nikolaj Petrovič zmlkol a Arkadij, ktorý ho spočiatku počúval trochu prekvapene, ale nie celkom nezúčastnene, rýchlo vytiahol z vrecka striebornú škatuľku so zápalkami a poslal s ňou Petra k Bazarovovi.

- Chceš cigarku? - znova zakričal Bazarov.

- Daj, - odpovedal Arkadij.

Peter sa vrátil k bričke a odovzdal mu so škatuľkou aj hrubú čiernu cigaru, ktorú si Arkadij hneď zapálil; z cigary sa šírila tuhá a kyslý pach splenetého tabaku, že Nikolaj Petrovič, ktorý jakživ nefajčil, nevdojak, i keď nebadane, aby neurazil syna, odvrátil hlavu.

O štvrt' hodiny obidva koče zastali pred schodíkmi nového dreveného domu, zafarbeného nasivo a pokrytého červenou plechovou strechou. To bolo Mariino, čiže Nová Vieska, alebo, ako ju volali sedliaci, Opustená samota.

4

Čeľaď nevybehla v húfe na priedomie vítať pánov; zjavilo sa iba jedno zo dvanásťročných dievča a za ním vyšiel z domu šuhaj, veľmi sa ponášajúci na Petra, oblečený v sivom livrovom kabátci s bielymi erbovými gombičkami, sluha Pavla Petroviča Kirsanova. Mlčky otvoril dvierka na bričke a odhrnul záclonu na tarantase. Nikolaj Petrovič so synom a s Bazarovom vykročili tmavou a skoro prázdnu sieňou, kde sa za

dverami mihla mladá ženská tvár, do salónu, zariadeného už moderne.

- Tak sme doma, - ozval sa Nikolaj Petrovič, zložil čiapku a odhrnul si vlasy. - Teraz sa musíme predovšetkým navečerať a oddýchnuť si.

- Naozaj by nebolo od veci zajesť si, - podotkol Bazarov, pretiahol sa a usadil sa na diváne.

- Áno, áno, sem s večerou, rýchlo! - Nikolaj Petrovič bez akejkoľvek viditeľnej príčiny zadupkal nohami. - Aha, práve je tu Prokofjič.

Vošiel asi šesťdesiatročný, bielovlasý, chudý a počerný človek v škoricovom fraku s mosadznými gombičkami a ružovou šatôčkou na krku. Usmial sa, bozkal Arkadijovi ruku, poklonil sa hosťovi, odstúpil k dverám a založil si ruky za chrbát.

- Tak už ho tu máme, Prokofjič, - ozval sa Nikolaj Petrovič, - konečne prišiel... no čo? Ako vyzerá, čo povieš?

- Veľmi dobre, prosím, - preriekol starký a znova sa usmial, ale hneď nato zvrátil husté obrvy. - Rozkážete prestrieť na stôl? - povedal vážne.

- Áno, áno, prosím. Ale nezájdete najprv do svojej izby, Jevgenij Vasilievič?

- Nie, ďakujem, načo. Rozkážte len, nech ta odnesú môj kufríček a tieto háby, - dodal, zobliekajúc plášť.

- Výborne, Prokofjič, vezmi im plášť. - Prokofjič v akomsi pomykove chytil obidvoma rukami Bazarovove „háby“, vysoko ich zdvihol nad hlavu a vzdialil sa na prstoch. - A ty, Arkadij, pôjdeš na chvíľku do svojej izby?

- Áno, musím sa dať do poriadku, - odpovedal Arkadij a vykročil k dverám, ale v tej chvíli vošiel do salóna človek strednej postavy, oblečený v tmavom anglickom *suit*, s módnou úzkou kravatou a v lakových topánkach - Pavel Petrovič Kirsanov. Vyzeral na takých štyridsaťpäť rokov: nakrátko ostrihané šedivé vlasy sa mu ligotali tmavým leskom ako nové striebro; na jeho tvári, žĺčovitej, ale bez vrások, neobyčajne pravidelnej a čistej, sľaby vymodelovanej jemným a ľahkým dlátom, boli ešte stopy nevšednej krásy; pekné boli najmä jasné, čierne, podlhovasté oči. Arkadijov strýc vyzeral elegantne

a ušľachtilo, zachoval si mladícky švih a snahu odpútať sa od každodennosti, ktorá po dvadsiatke väčšinou zmizne.

Pavel Petrovič vytiahol z vrecka pantalónov svoju krásnu ruku s dlhými ružovými nechtami, ktorej pôvab zvýrazňovala snehobiela manžeta, zapätá jediným veľkým opálom, a podal ju synovcovi. Najprv vykonal shake hands² podľa európskeho zvyku, potom sa s ním tri razy po rusky pobožkal, čiže tri razy sa mu dotkol navoňanými fúzmi líc a povedal:

- Vitaj.

Nikolaj Petrovič ho predstavil Bazarovovi: Pavel Petrovič sa zľahka zohol v pružnom drieku a jemne sa usmial, ale ruku mu nepodal, ba vopchal ju nazad do vrecka.

- Už som si myslel, že dnes neprídete, - ozval sa príjemným hlasom, pričom sa prívetиво ukláňal, pomykával plecami a ukazoval nádherné biele zuby. - Azda sa vám cestou dačo prihodilo?

- Nič sa nám neprihodilo, - odpovedal Arkadij, - len sme sa trochu omeškali. Ale zato sme už hladní ako vlci. Otecko, požeň Prokofjiča, ja sa hneď vrátim.

- Počkaj, pôjdem s tebou, - zvolal Bazarov a nečakane vyskočil z divána. Obidvaja mládenci vyšli von.

- Kto je to? - spýtal sa Pavel Petrovič.

- Arkašov priateľ, podľa neho veľmi múdry človek.

- Zostane u nás na návšteve?

- Áno.

- Ten vlasáč?

- No áno, ten.

Pavel Petrovič poklopal nechtami na stôl.

- Zisťujem, že Arkadij s'est dégorudi³, - poznamenal. - Som rád, že sa vrátil.

Pri večeri sa zhovárali málo. Najmä Bazarov takmer nič nehovoril, ale zato veľa jedol. Nikolaj Petrovič rozprával rozličné príhody zo svojho, ako sám vrazil, farmárskeho života, hovoril o nastávajúcích vládnych opatreniach, o výboroch, poslancoch, o potrebe zavádzať stroje atď. Pavel Petrovič sa

---

² podanie ruky (angl.)

³ voľnejšie sa správa (franc.)

pomaly prechádzal sem a ta po jedálni (nikdy nevečeriaval), zriedkakedy si chlipol z pohára červeného vína a ešte zriedkavejšie utrúsil poznámku, či skôr citoslovce, ako: „A! Ehe! Hm!“ Arkadij porozprával niekoľko petrohradských noviniek, ale cítil sa trochu stiesnený, ako sa zvyčajne cíti mladý človek, ktorý práve prestal byť deckom a vrátil sa ta, kde ho dovtedy vídali len ako dieťa a stále za dieťa pokladali. Zbytočne pretáhoval reč, vyhýbal sa slovu „otecko“, ba raz ho zamenil slovom „otec“, vysloveným, pravda, pomedzi zuby; prehnane nenútene si nalial do pohára omnoho viacej vína, ako naozaj chcel, a všetko vypil. Prokofjič z neho nespúšťal oči a len pohyboval perami. Po večeri sa všetci hneď rozišli.

- Ten tvoj strýc je tak trochu čudák, - vravel Bazarov Arkadijovi, sediac v župane pri jeho posteli a poťahujúc si z krátkej fajky. - Na dedine, a také fičúrstvo! A tie jeho nechty by mohli poslať priam na výstavu!

- Ty nevieš, - odpovedal Arkadij, - že bol svojho času levom salónov. Raz ti o ňom všetko porozprávam. Bol to krásavec, ženám hlavy mútil.

- Ach tak! Teda zo starého zvyku. Lenže tu, žiaľ, nemá koho očarúvať. Ja som sa len díval: reku, aký má krásny golier, ani z kameňa vytesaný, a brada dokonale vyholená. Arkadij Nikolajevič, nie je to smiešne?

- Možno, lenže on je naozaj dobrý človek.

- Archaický zjav! Ale tvoj otec je výborný chlap. Verše recitovať nevie, ani hospodárstvu sa veľmi nerozumie, ale je dobrák.

- Otec je zlatý človek.

- Nevšimol si si, že sa ostýcha?

Arkadij prikývol, akoby sa on sám neostýchal.

- Títo staručkí romantici sú veľmi zaujímaví! - pokračoval Bazarov. - Vybičujú si nervy až do krajnosti... no a rovnováha je porušená. Ale dobrú noc! V izbe mám anglické umývadlo, no dvere sa nedajú zamknúť. Jednako to treba podporovať - anglické umývadlá, čiže pokrok!

Bazarov odišiel a Arkadija ovládol radostný pocit. Sladko je zaspávať v rodnom dome na známej posteli pod prikrývkou,

ktorú zhotovili milované ruky, možno ruky pestúnky, tie láskavé, dobré a neúnavné ruky. Arkadij si spomenul na Jegorovnu, vzdychol a zažlelal jej slávu večnú... Za seba sa nemodlil.

On i Bazarov čochvíľa zaspali, ale ostatní v dome ešte dlho nemohli zaspať. Synov návrat rozrušil Nikolaja Petroviča. Ľahol si do postele, ale sviecu nezhasil, podoprel si rukou hlavu a dlho, dlho rozmýšľal. Jeho brat sedel neskoro do noci vo svojom kabinete v širokom gambsovom kresle pred kozubom, kde slabo tlelo kamenné uhlie. Pavel Petrovič sa nezobliekol, iba vymenil lakové topánky za čínske červené papuče s otvorenými päťami. V rukách držal posledné číslo *Galignani*, ale nečítal; uprene hľadel do kozuba, kde chvíľami utíchal a znovu sa rozháral chvejivý modravý plamienok... Bohvie kde blúdili jeho myšlienky, ale neblúdili len v minulosti: tvár mal sústredenú a zachmúrenú, čo nebýva, ak sa človek zapodieva len spomienkami. A v malej zadnej izbičke na veľkej truhle sedela v belasej jupke, s bielou šatkou prehodenou na tmavých vlasoch mladá žena Fenička a chvíľami počúvala, chvíľami drialala, chvíľami zasa pozerala k otvoreným dverám, za ktorými bolo vidieť detskú postieľku a z nej bolo počuť pravidelný dych spiaceho dieťaťa.

5

Na druhé ráno sa Bazarov zobudil prvý a vyšiel von z domu. „Uf!“ pomyslel si, keď sa poobzeral dookola, „miestečko veru nie je na závidenie.“ Keď Nikolaj Petrovič vydellil svojich sedliakov, novú kúriu musel postaviť na štyroch jutrách celkom rovného a holého poľa. Vystaval dom, staviská a farmu, vysadil park, vykopal rybník a dve studne, ale mladé stromčeky sa ťažko prijímali, v rybníku sa nazbieralo veľmi málo vody a voda zo studní mala slanú príchuť. Len besiedka z orgovánu a agátu sa poriadne rozrástla; kedy-tedy v nej pili čaj a obedovali. Bazarov za niekoľko minút obehal všetky chodníčky v parku, zašiel do maštali, do koniarne, našiel dvoch sluhovských chlapcov,

s ktorými sa hneď zoznámil a vybral sa s nimi na žaby na ne- veľký močiar, vzdialený asi verstu od kúrie.

- Načo sú ti žaby, urodzený pán? - spýtal sa ho jeden z chlapcov.

- Nuž vieš načo, - odpovedal mu Bazarov, ktorý mal zvláštnu schopnosť vzbudzovať dôveru nižšie postavených ľudí, hoci sa s nimi nikdy nemaznal a správal sa k nim dosť ľahostajne, - žabu rozrežem a podívam sa, čo sa v nej deje; a pretože i ja i ty sme také isté žaby, lenže chodíme na nohách, budem vedieť, čo sa deje v nás.

- A načo to chceš vedieť?

- Nuž, aby som sa nepomýlil, keď ochorieš a budem ťa musieť liečiť.

- A vari si ty doktor?

- Hej.

- Počuj, Vaska, urodzený pán vraví, že my dvaja sme takí istí ako žaby. Čudné!

- A ja sa žiab bojím, - podotkol Vaska, zo sedemročný chlapec s vlasmi bielymi ako ľan, v sivom kazakine so stojatým golierom a bosý.

- Čo sa máš báť? Veď nehryzú!

- No, hybajte do vody, filozofi, - prehovoril Bazarov.

Zatiaľ sa zobudil aj Nikolaj Petrovič a šiel za Arkadijom, ktorého našiel už oblečeného. Otec so synom vyšli na terasu, pod striešku; na stole pri zábradlí, medzi veľkými kyticami orgovánu, už vrel samovar. Zjavilo sa dievča, to isté, čo ich včera prvé privítalo na schodoch, a tenkým hlasom oznámilo:

- Fedosia Nikolajevna sa necítia dobre, nemôžu prísť; kázali sa opýtať, či si sami ráčite naliat' čaj, alebo treba poslať Duňasu.

- Sám nalejem, sám, - rýchlo sa ohlásil Nikolaj Petrovič. - Arkadij, ako máš rád čaj, so smotanou alebo s citrónom?

- So smotanou, - odpovedal Arkadij a po chvíľke mlčania spýtavo prehovoril: - Otecko?

Nikolaj Petrovič v pomykove pozrel na syna.

- Čo? - preriekol.

Arkadij sklopil oči.